

Sylwia Jaskuła

Uniwersytet Jagielloński

ORCID 0000-0003-2033-5097

Leszek Korporowicz

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ORCID 0000-0002-5890-5991

<https://doi.org/10.21697/ucs.2025.36.2.07>

W POSZUKIWANIU PODMIOTOWOŚCI. SEMINARIUM O PRAWACH NARODÓW

Współczesny świat jest wbrew oczekiwaniom teoretyków świata globalnego ubiegłego wieku daleki od standaryzacji. Wprost przeciwnie, nasilająca się mobilność osób, grup, ale także treści kulturowych powoduje wzrost różnorodności kulturowej, niemal każdej części świata. Nieuchronną konsekwencją są coraz bardziej intensywne, bezpośrednie i wielorakie relacje ludzi, wspólnot, organizacji, kościołów i grup wyznaniowych, podobnie jak organizacji, instytucji i państw. Sytuacja ta rodzi całą serię pytań o wartości regulujące tak wielorakie interakcje, które coraz częściej przeobrażają się nie tyle w pokojową współpracę, wymianę dóbr i doświadczeń, ale w napięcia, a nawet otwarte konflikty zbrojne (Korporowicz 2023: 9–12). Współczesny świat stoi więc wobec poważnego wyzwania: konieczne jest odnalezienie norm stanowiących zarówno formalne, jak i kulturowe zasady określające stosunki, prawa oraz intencje i umiejętność utrzymywania relacji (Korporowicz 2007: 69–84).

W dziedzictwie kulturowym wielu krajów odnajdujemy liczne, znane od wieków rozwiązania, praktyki i systemy etyczne, które mogą inspirować współczesne działania na rzecz porozumienia. Ułatwiają one dzielenie się wartościami zacierającymi różnice tradycji, stylów życia oraz form duchowości cenionych w różnych częściach świata (Wiseman 2003: 191–208). W tradycji europejskiej wypracowanej przez chrześcijańską myśl teologiczną i społeczną inspiracją na tej drodze jest koncepcja prawa narodów (*ius gentium*), traktowanych w kategoriach wspólnot kulturowych poszukujących elementarnych form ładu społecznego, respektowania ich godności oraz twórczych form rozwoju. W coraz większym stopniu uświadamiany też sobie, jak bardzo istotnym warunkiem owego ładu jest zachowanie, ale nade wszystko rozwój podmiotowości owych wspólnot. Jej naruszanie systematycznie prowadzi do przedmiotowego potraktowania wiążących je relacji, wymuszania przewagi w dostępie do dóbr, a w końcu praktyk podporządkowania i dominacji. Odwołanie się tu do kategorii praw jest przywołaniem perspektywy aksjologicznej, która ukazuje, iż nie tylko konkretne wspólnoty, ale także relacje między nimi stanowią mogą odrębny rodzaj wartości.

Prawa wspólnot określają w ten sposób rodzaj powinności, jakie wynikają z tych wartości i mogą stać się przedmiotem uzgodnień, umów lub konwencji. Tak rozumiana interpretacja pojęcia praw zbieżna jest z pojęciem *rights* w języku angielskim oraz kategorią *ius* w języku łacińskim, odróżniając się tym samym od pojęć *law* oraz *lex* w obu tych językach; w języku polskim te różnice nie istnieją.

Nietrudno zauważyć, iż problematyka prawa narodów, widziana nie tylko poprzez perspektywę formalnych regulacji konwencji międzynarodowych, ale poprzez praktykę stosunków istniejących pomiędzy wspólnotami o charakterze narodowym, etnicznym, a nawet regionalnym, które cechują współczesne nam czasy, jest palącym wyzwaniem każdego niemal dnia naszej geopolitycznej, europejskiej i lokalnej rzeczywistości. W formie mniej konfrontacyjnej zaskakujące, choć interesujące analogie pojawiają się pomiędzy wyzwaniami kulturowymi i cywilizacyjnymi późnego średniowiecza, jakie odnajdujemy na obszarze Królestwa Polskiego już od drugiej połowy wieku XIV i przez cały wiek XV i XVI, a więc polskiego renesansu, a współczesną epoką nasilającej się wielokulturowości oraz interakcji społecznych. Analogie te dotyczą kilku ważnych dla tych okresów tendencji:

- przywrócenia zainteresowania antycznymi pytaniami zmieniającymi oś problematyzacji świata z teocentrycznego na antropocentryczny, zwracając się ku realnym procesom, bytom, ale i regułom

życia społecznego w ich równie realnych uwarunkowaniach i napięciach wynikających ze zjawisk różnorodności kulturowej, pluralizmu wartości, ale i odkrycia ich zmienności;

- zainteresowania tym, co w człowieku niepodzielne, co buduje jego tożsamość jako podstawę człowieczeństwa pomimo różnorodności jego form, odmienności sposobu samospełnienia i ekspresji;
- przekonania o możliwości i wartości współdziałania w *przestrzeni między-kulturowej* w dobie narażania wzajemnego oddziaływania konkretnych wspólnot etnicznych i narodów;
- przekonania o konieczności zainteresowania efektami *mobilności* ludzi, idei i wytworów zarówno pojedynczych osób, jak i zbiorowości, ich organizacji i związków o charakterze ponadnarodowym;
- gotowości do *transgresji kulturowych*, przekraczania przyzwyczajęń, partykularyzmów, a nawet własnych schematów wartościowania przyjętych w konkretnym środowisku społecznym;
- *wielokulturowości w sferze życia publicznego i jej konsekwencji* w postaci uczenia się kompetencji międzykulturowych w praktyce interakcji społecznych jako istotnego czynnika ich integracji i spójności;
- *otwarcia na wartości równości, wolności i braterstwa* w wielu praktycznych sferach życia wspólnotowego, jak np. w sferze kultury akademickiej, życia publicznego czy też w sferze funkcjonowania państwa jako dobra wspólnego;
- *poszukiwania tolerancji religijnej i otwarcia na mniejszości kulturowe*, których dziedzictwa stają się przedmiotem zainteresowania badaczy, praktyków, edukatorów, oraz czegoś, co współcześnie nazywamy bezpieczeństwem kulturowym;
- *łączenia* unikalnego, lokalnego oraz uniwersalnego spojrzenia na problematykę tradycji i dorobku kulturowego współistniejących ze sobą wspólnot oraz ich instytucji;
- odkrywania znaczenia *przestrzeni komunikowania* jako środowiska wyrażania praw i podmiotowości wspólnot kulturowych (Łucyszyn 2014).

Koncepcja prawa narodów rozwijana była w szczególnie dojrzały i intelektualnie ugruntowany sposób przez lidera krakowskiej szkoły prawa międzynarodowego, rektora Akademii Krakowskiej, Pawła Włodkowica. Tworzona przez niego szkoła nazywana jest przez współczesnych historyków polskiej filozofii średniowiecza w środowisku Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego humanizmem krakowskim, głównie ze względu na jej szerokie odniesienia filozoficzne i teologiczne, które znacząco wykraczają poza nauki prawne. Reprezentowane przez humanizm krakowski wartości stały się podstawą określenia ich tyleż kulturotwórczego, co międzykulturowego przesłania w postaci pojęcia idei jagiellońskich, kojarzonych z wielowątkową spuścizną ponad dwóch wieków rozwoju (Korporowicz 2017). Warto odróżnić je od zasadniczo jednolitej politycznej idei jagiellońskiej, zaangażowanej w wyzwolenie Polaków przełomu XIX i XX w. Włodkowic odegrał główną rolę w działaniach delegacji króla polskiego, Władysława Jagiełły wysłanej na sobór w Konstancji (1414–1418). Stanowił on największe w ówczesnej Europie zgromadzenie decydenckich gremiów Kościoła katolickiego, książąt, wysłanników królewskich oraz środowisk naukowych, gremium ustalające zasady ładu społecznego na najbliższe dziesięciolecie (Korporowicz, Plichta 2016).

Teoria prawa narodów, szczególnie w wersji rozwijanej przez Pawła Włodkowica, powstała w europejskim i chrześcijańskim kręgu kulturowym. Eksponowane przez niego i kluczowe dla koncepcji kategorie budowały pionierskie podstawy personalizmu społecznego. Ich znaczenie polega na fakcie odniesienia i analizy atrybutów osobowych, a więc tych, które mają swoje źródło w ontologii osoby ludzkiej, do jej aktywnej obecności w rzeczywistości wspólnot ludzkich. Mogą być one polem jej emanacji, nadając utylitarnym relacjom społecznym szczególnego typu więzi i często wysoce autoteliczny charakter (Kłoskowska 1985: 418–431). Przykładem o znaczeniu fundamentalnym jest pojęcie godności narodu, podobnie jak godności innych wspólnot. Nie istnieje w istocie bardziej trafne pojęcie, które wyjaśniałoby sens tak wielu innych pojęć, jak wspomniana już kategoria podmiotowości, immanentnie powiązana z pojęciem tożsamości i wolności. Prawa narodów stanowią więc w dziedzictwie europejskiej myśli społecznej i humanistycznej zarazem jeden z aksjomatycznych filarów, poza którym pozostajemy jedynie w sferze instrumentalnie traktowanych stosunków władzy (Korporowicz 2018: 102–129). Być może dlatego koncepcje prawa narodów, podobnie jak idei jagiellońskich, traktowane były przez zaborców, a także socjalistyczne systemy ideologiczne jako dysfunkcjonalne, a nawet w otwarty sposób wrogie. Komponenty uniwersalizujące, etyczne i właśnie podmiotowe stanowiły wyraz personalizmu społecznego myśli Włodkowica. Przekraczał on instrumentalnie pojęte, transakcyjne elementy

relacji pomiędzy narodami sprowadzone do utylitarnie traktowanej umowy, której uczestnicy muszą akceptować wszystkie stawiane im warunki.

Problem ten ma istotne znaczenie w przypadku organizacji o charakterze ponadnarodowym czy też w państwie, którego społeczeństwo jest wielonarodowe i wielokulturowe (Jaskuła 2011: 11–20). Poziom respektowania i świadomości norm wyznaczonych przez prawa narodów definiuje faktyczny charakter rzeczywistości ustrojowej, ale także kultury politycznej i społecznej tego rodzaju bytów. Za wielce nietrafne i obliczone na unikanie problemu uznać należy ucieczkę czy wręcz krytykę podnoszenia tej kwestii pod pretekstem praktyki i zamiaru wykluczania czy marginalizowania osób, które nie deklarują lub nie odczuwają przynależności narodowej. Podobne zastrzeżenie dotyczy osób, które przynależność taką odczuwają, ale w grupie stanowiącej prześladowaną mniejszość. Jest to problem poziomu i dojrzałości kultury politycznej, mieszanina kwestii patriotyzmu i szowinizmu, integracji i asymilacji, otwartych lub zamkniętych wzorców partycypacji społecznej w konkretnym czasie i miejscu. W istocie jest to sytuacja faktycznego braku respektowania praw kulturowych jako rodzaju praw człowieka, ściśle powiązanych z ich wspólnotową artykulacją w postaci prawa narodów. Praktyka i zagrożenie wykluczenia nie jest więc konsekwencją zgubnego szacunku dla prawa narodów, ale patologiczną wersją ich wynaturzenia i w rezultacie zaprzeczenia. Oskarżenie o wykluczające konsekwencje prawa narodów samo w sobie ma charakter wykluczający, gdyż odsuwa zagadnienie prawa do partycypacji w rzeczywistości, której uczestnikami są wspólnoty kulturowe, poszukujące sprawiedliwego i podmiotowego sposobu współistnienia.

Nie istnieje on w strategiach technokratycznie zorientowanych superstruktur o charakterze ponadnarodowym, organizujących życie polityczne i społeczne federacyjnych organizmów państwowych współczesnego świata, które dążą w istocie do pomniejszania podmiotowości swoich uczestników. Podmiotowość ta, przejawiająca się w dążeniu do ich suwerenności, okazać się może dysfunkcyjna z punktu widzenia nie tyle dobra wspólnego, co interesów i pozycji najsilniejszych jej aktorów, mających największy wpływ na politykę centralnych ośrodków decyzyjnych. Nie bez przyczyny wskazuje się, że problem ten trapi współczesną Unię Europejską, która nie może poradzić sobie ze sprzecznością swoich starych ideałów oraz naciskiem współczesnych interesów. Bez wątpienia coraz częściej obserwować można ruchy, manifestacje, a przede wszystkim tendencje wyborcze, które wskazują na rewitalizację pytań już nie tylko o formalnie określone prawa, ale o ich aksjologiczne podstawy, bez których nie da się osiągnąć jakiegokolwiek integracji. Tworzą je przywołane powyżej wartości, jak podmiotowość, tożsamość, a w końcu najmniej wymierna, ale najpoważniejsza w konsekwencjach godność wspólnot narodowych. Nader często była ona przygnieciona technokratycznymi i ideologicznymi partykularyzmami, niestety niebezinteresownych elit władzy. Ujawnione przypadki korupcji sięgające bezpośrednio Parlamentu Europejskiego przez lata kłaść się będą długim cieniem na ich społecznej wiarygodności i coraz poważniej potwierdzają realną potrzebę respektowania prawa narodów w ich długiej i ciągle żywej historii.

Ważne pytanie obecne w myśli Włodkowica, które warto zadać we współczesnej epoce globalnych interakcji, dotyczy granic prawa narodów, a pośrednio także praw kulturowych, które umożliwiają hamowanie nadmiernych ambicji konkretnych grup w środowiskach wielokulturowych. Problem ten warto zauważyć w kontekście wspomnianych już oskarżeń o zagrożenie praktyką wykluczenia, jakie nieść może ze sobą koncepcja prawa narodów. Co istotne, autorzy tych oskarżeń, czy choćby krytyczni analitycy sytuacji rzeczywistego respektowania prawa narodów, nie biorą pod uwagę sytuacji odwrotnej, to znaczy konsekwencji braku ich funkcjonowania, zawieszenia czy pogwałcenia. Wychodzą oni z założenia, że egzekwowanie prawa narodów może być krzywdzące dla tych, którzy znaleźli się poza obszarem identyfikacji narodowych.

Wieloznaczna i raczej wyalienowana to logika, która ryzyko istnienia praw przedkłada nad ryzyko ich braku. Znacznie roztropniejsze jest w tej kwestii stanowisko Włodkowica, który wskazuje nie tyle na problem relatywizacji, co odpowiedzialności i potrzeby społecznej walidacji ich granic.

Po pierwsze, prawa te ulegają ograniczeniom, jeśli powołująca się na nie grupa podejmuje się obrony godności własnej poprzez naruszenie godności innych grup. Taka sytuacja miała i ma miejsce w aktach wzajemnego poniżania religii i narodów uznawanych za wrogie. Nie omija ona współczesnej Europy, która wbrew wszelkim deklaracjom okazuje się często etnocentryczna. Działania te mają w istocie na celu poniżenie godności społeczności, dla których wyznawane przez nie religie stanowią element organizacji ich

życia duchowego i tożsamości kulturowej. Stanowią one w istocie wyraz upadku wyobraźni i wrażliwości emocjonalnej każdej z atakujących stron i w konsekwencji obracają się przeciw nim samym, kwestionując prawo do wartości rdzennych jako ważnego atrybutu podmiotowości.

Po drugie, prawa narodów muszą być zredukowane, jeśli z partykularnych, sytuacyjnych i egotycznych potrzeb jednej z grup czyni się rodzaj wartości o niemal uniwersalnym charakterze. Niszczy się wówczas możliwość komunikowania poprzez wartości, które spełniają funkcję mostu niwelującego istniejące podziały. Wartości tracą wówczas swoje potencjalne funkcje rozjemcze, transgresyjne i integracyjne zarazem.

Po trzecie, prawa konkretnego narodu wygaszają się, jeśli dokonuje on na sobie aktu autoseparacji, wykluczenia i izolacji ze wspólnoty szerszego grona narodów, odgradzając się murem od innych. Jest to sytuacja, w której „zabiera” on siebie innym i pomniejsza tym samym bogactwo konstelacji kultur, wśród których każda stanowi wartość ich wszystkich.

Wymienione powyżej zagadnienia stały się motywacją do zorganizowania międzynarodowego seminarium, które wpisuje się w tradycję dwóch programów realizowanych równolegle w strukturach Instytutu Studiów Międzykulturowych na Wydziale Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oraz Instytutu Badań nad Wartościami i Filozofią (Council for Research in Values and Philosophy) Uniwersytetu Katolickiego Ameryki w Waszyngtonie (Catholic University of America in Washington), aktywnie wspieranych współpracą z Wydziałem Społeczno-Ekonomicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Seminarium pod tytułem *Ius Gentium (Rights of Nations): Heritage and Challenges in the Time of Interacting Cultures*, koordynowane i prowadzone przez jego animatorów, Sylwię Jaskułę, profesor UJ, oraz Leszka Korporowicza, profesora UKSW, odbyło się na Uniwersytecie Jagiellońskim 7 i 8 czerwca 2025 r. Stanowiło kontynuację debat inspirowanych przez Council (CRVP), które odbyły się w roku 2023 na Uniwersytecie w Preszowie na Słowacji, w roku 2024 na Uniwersytecie La Sapienza w Rzymie, a wcześniej w wielu ośrodkach akademickich na świecie. Seminarium krakowskie odbyło się w 15 rocznicę realizacji programu Jagiellońskich Studiów Kulturowych, co podkreślił otwierający spotkanie prorektor Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. Jarosław Górniak. Nawiązał on do ważnego kontekstu, jakim jest potrzeba działań rewitalizujących i popularyzujących ciągle mało znany, choć aktualny współcześnie dorobek myśli Pawła Włodkowica.

Warto przy tym podkreślić, iż tradycje współpracy polskiego środowiska nauk społecznych i humanistycznych z Council for Research in Values and Philosophy są jeszcze starsze i obejmują bliskie współdziałanie tak wybitnych uczonych, jak Józef Tischner, Józef M. Życiński czy Leon Dyczewski, którzy budowali tożsamość współczesnej polskiej humanistyki bazującej na wartościach o charakterze chrześcijańskim. Istotną postacią tej współpracy był też animator i dyrektor Council, prof. George F. McLean, wybitny kanadyjski humanista, analityk problemów kultury współczesnej i dialogu międzykulturowego w dziedzinie filozofii kultury. Owocem współpracy były dwie ważne prace zbiorowe poświęcone filozofii osoby oraz aksjologicznym wymiarom polskiego dziedzictwa kulturowego (Tischner, Życiński, McLean 1994; Dyczewski 2002).

Warto nadmienić, że tradycja ta jest bardzo bliska i intensywnie podejmowana przez wspomniany program Jagiellońskich Studiów Kulturowych, organizujących seminaria międzynarodowe w Narodowym Uniwersytecie Pedagogicznym im. M.P. Dragomanowa w Kijowie (2015), Uniwersytecie w Oxfordzie (2015), trzykrotne prezentacje w Uniwersytecie Zachodnim w Sydney (2017, 2018, 2020), Uniwersytecie Filadelfijskim (2024) oraz w ramach wspomnianych już wydarzeń w Preszowie i Rzymie.

Interakcyjne problemy prawa narodów centralne dla seminarium krakowskiego, interpretowane w kontekście praw kulturowych i praw człowieka, poruszył w swym wykładzie dyrektor Council, prof. William Barbieri (*The Rights of Nations and the Problem of Constitutive Justice*). Jednakże to, co wydaje się nam oryginalnym problemem współczesności, zostało odkryte i często może celniej ujęte przez myślicieli dawno minionych epok. Dzieje się tak z pewnością w przypadku prawa narodów, które wyrastają z potrzeby zachowania podstawowych praw do życia, fundamentalnej egzystencji zagrożonych w swym bycie wspólnot. Prawdę tę przywołał ks. prof. Janusz Węgrzecki (*Political Prudence in Action. Paweł Włodkowic defending the Rights of Nations (ius gentium) in the dispute between The Teutonic Brethren and the Kingdom of Poland-Lithuania*), ukazując historyczne konteksty myśli Włodkowica. Obecność przedstawicieli Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego nie była w seminarium, jak i całym jagiellońskim projekcie przypadkowa.

Przywołanie uniwersalizujących treści, będących immanentną wartością idei jagiellońskich, pozwala dostrzec żywotność zaniedbywanego często potencjału dziedzictwa kulturowego, które niczym klamra spina troskę o podmiotowość i właściwie rozumianą wolność w czasach Włodkowica i św. Jana Pawła II, a okres humanizmu krakowskiego z wołaniem o godność wspólnoty Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Prawdę tę przypomnieli dziekan Wydziału Społeczno-Ekonomicznego prof. Michał Gierycz (*Reinterpretation of the concept of the law of nations in the thought of John Paul II*) oraz ks. prof. Piotr Mazurkiewicz („*Savage nations*” and „*civilized nations*”: *from Włodkowic to John Paul II*). Podobne stanowisko zajął prof. Bogdan Szlachta, któremu Jagiellońskie Studia Kulturowe zawdzięczają inspirujące wsparcie w okresie formowania swojej tożsamości, pomyślanej jako alternatywa w stosunku do jednej z najbardziej znanych wersji studiów kulturowych w postaci Birmingham Cultural Studies. Te ostatnie, w przeciwieństwie do intelektualnego dziedzictwa humanizmu krakowskiego, traktowały kulturę jako funkcjonalny artefakt struktury społecznej, eliminując w praktyce pytania o jej atrybuty podmiotowe, co stanowi ważny wyróżnik polskiej myśli społecznej i humanistycznej. To właśnie ten element idei jagiellońskich stanowił jeden z głównych motywów organizacji seminarium, doskonale wyeksponowany w referacie prof. Wandy Bajor z KUL pt. *Humanist inspirations of the Polish medieval school of the laws of nations (ius gentium)*.

Przywołanie personalizmu społecznego w myśli Włodkowica jest jednocześnie zwróceniem uwagi na etyczne wymiary prawa narodów, co nie zawsze zauważane jest przez badaczy zachodnich, borykających się z odróżnieniem aksjologicznie odmiennych wymiarów tego, co nazywane jest autonomią, prawami jednostki i jak to jest u Charlesa Taylora, prawem do swobodnego rozwoju (Taylor 2024: 26). Swoboda ta nie pozwala bowiem oddzielić tego, co jest jej anomią i egoizmem, destrukcją i samoniszczeniem, od odpowiedzialności i integralności rozwoju, a więc tego wszystkiego, co zawiera w sobie kategoria osoby ludzkiej. Przykładem tego zamieszania jest stanowisko przywołanego Taylora, który dość zaskakująco uznaje każdy „swobodny” rozwój jednostki, „jakkolwiek byłby on odrażający dla nas czy dla naszego zmysłu moralności” (Taylor 2024: 26). Istnieje obawa, że zawarta w tym stanowisku ambiwalencja przenosi się na równie dwuznaczne rozumienie podmiotowości wspólnot, które mogą zaginąć w abstrakcyjnej albo wręcz przeciwnie, technokratycznej wizji rozwoju społecznego, który był w wielu pracach Taylora tak pryncypialnie krytykowany. Problem ten bardzo wyraźnie uwidocznił się w wystąpieniu ks. prof. Joao Vila-Cha z Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie pt. *The Law of Nations and the Idea of Europe: Vattel and Rougemont on the Challenges of Peace*. Jego autor ponownie powrócił do problemu wartości integrujących wspólnotę wspólnot, a to w bezpośredni sposób odwołuje do godności i unikalności każdej z nich. Problem ten uwidocznił się jeszcze bardziej wyraziście w referacie prof. Volodymyra Yevtucha z Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. M.P. Dragomanowa w Kijowie (*Ethno-cultural space of Ukraine: structure, actors, interactions, rights*) oraz wystąpieniu ks. prof. Pavla Dancáka z Uniwersytetu w Preszowie (*Participation and ius gentium: a response to contemporary challenges*).

Seminarium przyniosło istotne wzmocnienie działań i wysiłków intelektualnych podejmowanych przez środowiska akademickie na rzecz rewitalizacji, wzmocnienia, ale i popularyzacji trzech istotnych kwestii:

1. powrotu, ale i obrony korzeni kulturowych współczesnego rozumienia prawa narodów jako prawa wspólnot kulturowych ze względu na wagę obecnej w nich podmiotowej wrażliwości w postrzeganiu kondycji człowieka i człowieczeństwa, a znalazło to swój wyraz w wystąpieniu s. prof. Anny Walulik z Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie (*Evangelical content in the thought of Paweł Włodkowic*) oraz prof. Marka Rembierza z Uniwersytetu Śląskiego (*The Rights of Nations and Intercultural Relations in the Context of Threats and Wartime – Perspectives of Jagiellonian Ideas*);
2. zachowania ciągłości i dorobku myśli humanistycznej, tej dawnej i tej współczesnej, w kontekście niemal agresywnego i ideologicznego promowania orientacji posthumanistycznych i transhumanistycznych, marginalizujących wagę wartości autotelicznych zarówno w obrębie dziedzictwa poszczególnych kultur, jak i w relacjach międzykulturowych, których wyrazem są dyskutowane prawa narodów, pojmowane w kontekście praw człowieka i praw kulturowych;
3. potrzeby łączenia działań i programów integrujących podmiotowe postrzeganie człowieka i jego wspólnot, których potencjały rozwoju zawierają wizję współistnienia, komunikacji i dialogu ponad praktyką dominacji i wykluczenia w nowoczesnych strukturach ponadpaństwowych i ponadnarodowych.

Wartością dodaną, jaka powstaje w toku owocnego spotkania przedstawicieli różnych dyscyplin, środowisk, a nawet kultur, była udana próba połączenia wielu perspektyw, zbudowania mostów pomiędzy różnymi tradycjami myśli społecznej, teologicznej i humanistycznej, wygenerowania nowych pojęć i kategorii. Chronią one dysputę akademicką przez jej uprzedmiotowieniem i wkomponowaniem w funkcjonalne redukcje nauki. Polska myśl humanistyczna, zarówno ta średniowieczna, jak i współczesna, przywołana w seminariach powstałych w ramach współpracy z Council for Research in Values and Philosophy daje ku temu wiele okazji i rodzi godne wykorzystania inspiracje. Prowadzą one obecnie do postawienia problemu praw międzykulturowych, które odwołując się do zaplecza aksjologicznego prawa narodów, odnoszą je do norm i wartości, jakie powinny regulować relacje pomiędzy podmiotowo traktowanymi kulturami a szczególnie reprezentującymi je wspólnotami. Zagadnienia te stały się powodem wyodrębnienia w seminarium odrębnej sesji, która stawiała ten problem jako wielkie wyzwanie współczesnej epoki nasilenia interakcji kultur. Podnieśli je: dr Hu Yeping reprezentująca w debacie Council (*Personal Responsibility from a Chinese Perspective*), dr Andrzej Wadas z Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie (*The Samil Movement of 1919 and the Righteous Nation: Voicing Five Millennia of Korean Civilization*), ks. dr Wojciech Gołubiewski z Centrum Tomasza z Akwinu na Tajwanie (*Reading Mozi with Aquinas on Just War*) oraz prof. Marta Turkot-Piesik z Głównej Szkoły Handlowej w Warszawie (*The Idea of National Sovereignty and the Project of Global Democracy*). Problem praw międzykulturowych staje się w dobie nasilenia konfliktów, a nawet otwartych wojen kwestią bardziej istotną niż regulacje o charakterze formalnym, w nikłym stopniu respektującym obligacje określane jako prawo międzynarodowe. Wynika to z prostego faktu silnej obecności mentalnego, ale i aksjologicznego komponentu relacji między wspólnotami. Nie da się ich kształtować jedynie poprzez siłę, tak jak nie wystarczają często głoszone deklaracje oraz wynikające z nich zobowiązania. Co w tej kwestii należy przedsięwziąć, to zadanie na kolejne, wynikające z poprzednich, seminaria owocnie łączące inspiracje Tischnera, Dyczewskiego, McLeana i Taylora z potencjałem oraz dziedzictwem idei jagiellońskich, które tylko pozornie wydają się archaiczne.

Bibliografia

- Dyczewski L. (2002), (ed.), *Values in the Polish Cultural Tradition*. „Polish Philosophical Studies” III. Washington DC: The Council for Research in Values and Philosophy.
- Jaskuła S. (2011), *Informacyjna przestrzeń tożsamości* [w:] J. Szulich-Kałuża, L. Dyczewski, R. Szwed (red.), *Tożsamość i komunikacja*. Lublin: Wydawnictwo KUL, s. 11–20.
- Kłoskowska A. (1985), *Koncepcja autoteliczności kultury symbolicznej* [w:] M. Ofierska, E. Mokrzycki, J. Szacki (red.), *O społeczeństwie i teorii społecznej. Księga poświęcona pamięci Stanisława Ossowskiego*. Warszawa: PWN, s. 418–431.
- Korporowicz L. (2007), *Komunikacja jako rzeczywistość interakcyjna człowieka* [w:] D. Wadowski (red.), *Kultura – Media – Społeczeństwo. Księga jubileuszowa ku czci Ojca Profesora Leona Dyczewskiego OFMConv*. Lublin: Wydawnictwo KUL, s. 69–84.
- Korporowicz L. (2017), (red.), *Jagiellonian ideas towards challenges of modern times*. Cracow: Jagiellonian Library.
- Korporowicz L. (2018), *Polskie korzenie prawa narodów w budowaniu podmiotowości wspólnot kulturowych* [w:] R. Wiśniewski (red.), *Eseje o niepodległej*. Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, s. 102–129.
- Korporowicz L. (2023), *Prawa narodów w dobie interakcji kultur. Wstęp do części tematycznej numeru*. „Perspektywy Kultury”, t. 41, 2/2: 9–12.
- DOI: <https://doi.org/10.35765/pk.2023.410202.03>
- Korporowicz L., Plichta P. (2016), (red.), *Mosty nadziei. Jagiellońskie inspiracje dialogu międzykulturowego*. Kraków: Biblioteka Jagiellońska.
- Łucyszyn J. (2014), *Polska tradycja tolerancji w kontekście kształtowania nowego społeczeństwa*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II.
- Taylor Ch. (2024), *Źródła podmiotowości. Narodziny tożsamości nowoczesnej*, tłum. M. Gruszczyński. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Tischner J., Życiński J.M., McLean G.F. (1994), (ed.), *The Philosophy of Person: Solidarity and Cultural Creativity*. „Polish Philosophical Studies” I. Washington, DC: Paideia Publishers and The Council for Research in Values and Philosophy.
- Wiseman R.L. (2003), *Intercultural Communication Competence* [w:] W.B. Gudykunst (red.), *Cross-Cultural and Intercultural Communication*. Thousand Oaks: Sage Publications, s. 191–208.